

дефіцитом продовольства. Крім того, є й інші причини, що зумовлюють необхідність такого регулювання. Основою ефективного розвитку агропромислового виробництва в ринкових умовах є не стільки інституціональні зміни, а й рівень та масштаби використання досягнень науково-технічного прогресу, якість виробничого потенціалу, кваліфікація працюючих, їх зацікавленість в досягненні високих кінцевих результатів.

*Дяченко О.О., студ. гр. ЕП-14
(науковий керівник – Харченко І.В., к.е.н., доц.)
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Головну роль у розв'язанні продовольчої безпеки на регіональному, національному та загальносвітовому рівнях відіграє харчова індустрія як завершальна функціональна ланка виробництва продовольчої продукції й реальний організатор та інтегратор ефективного, раціонального й збалансованого функціонування продовольчого комплексу кожної держави [1, с. 11].

Продовольча безпека – захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності [3]. Молочна промисловість об'єднує підприємства, які виробляють молоко і молочні продукти. Ринок молока та молочних продуктів є одним із основних компонентів продовольчого ринку держави, розвиток якого має велике значення для зростання національної економіки [4, с.148].

Лідуючі позиції серед виробників молока та молочних продуктів в Україні займають: «ТерраФуд», «Молочний Альянс», «Danone Україна», «Альміра», група компаній «Комо», «Рудь», «Люстдорф», «Milkiland Україна», «Вімм-Білл-Данн Україна» та «Волошкове поле».

Для підприємств молочної промисловості характерне виробництво молочної продукції широкого асортиментного ряду (табл.1).

Таблиця 1

Виробництво основних видів молочної продукції [2]

Види продукції	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Молоко рідке оброблене, тис. т	912	972	1117	972	961
Масло вершкове, тис. т	88,6	94,3	114	102	103
Сир свіжий неферментований, включаючи сирну сироватку та кисломолочний сир, тис. т	79,0	83,7	74,7	67,8	70,1
Сири сичужні та плавленні, тис. т	168	165	130	124	113
Йогурт та інші ферментовані чи сквашені молоко та вершки, тис. т	489	522	473	426	426
Всього, тис. т	1736,6	1837	1908,7	1691,8	1673,1

Протягом 2012-2014 років спостерігається динаміка збільшення обсягів виробленої молочної продукції. Зокрема, у 2012 році обсяги виробництва становили – 1736,6 тис. т, а у 2014 році – 1908,7 тис. т, тобто приріст в абсолютному вираженні становить – 172,1 тис. т., а у відсотковому – 9,91%, проте протягом 2014-2016 років спостерігається динаміка зниження обсягів виробленої молочної продукції, зокрема у 2016 році обсяги виробництва становили – 1673,1 тис. т, тобто зниження обсягів виробництва в абсолютному вираженні відносно 2014 року, становить – 235,6 тис. т, а у відсотковому – 12,34%. У структурі продукції переважає молоко рідке оброблене, так у 2012 році його питома вага становила 52,51%, а у 2016 році 57,43%. Найменше виготовлено сирів свіжих неферментованих, так у 2012 році його питома вага становила – 4,55%, а у 2016 році – 4,19%.

Виробництво молочної продукції залишається одним із важливих секторів економіки, який постійно розвивається. Але, при цьому в Україні кожен рік спостерігається зниження чисельності поголів'я корів (табл. 2).

Таблиця 2

Чисельність корів за категоріями господарств у 2012-2016 рр., тис. голів [2]

Категорії господарств	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016/2015	2016/2012
Сільсько-господарські підприємства	575	565	529	520,8	499,6	-4.07%	-13,11%
Господарства населення	1979	1944	1857,5	1735,5	1674,9	-3.49%	-15,37%
Усі категорії господарств	2554	2509	2386,5	2256,3	2174,5	-3.62%	-14,86%

Як видно з таблиці, поголів'я корів щороку зменшується, як у сільськогосподарських підприємств, так і у господарствах населення. Так, загальна кількість корів скоротилася з вересня 2012 р. по вересень 2016 р. на 379,5 тис. голів або аж на 14,86%. Станом на 1 вересня 2016 року, 74% від загального виробництва молока, виробляється на господарствах населення, а 26% на сільськогосподарських підприємствах відповідно.

Варто зазначити, що прослідковується тенденція до поступового спаду виробництва у господарствах населення. Так, в 2014 році, господарства населення виробляли 76,3% продукції, у 2015 їх доля вже складала 75%. Ця тенденція є позитивною, адже зростання виробництва відбувається на сільськогосподарських підприємствах, які, в свою чергу, дотримуються санітарних вимог та гарантовано випускають продукцію належної якості.

Скорочення виробництва пов'язане з багатьма проблемами функціонування даної галузі. По-перше, однією із найголовніших проблем є скорочення поголів'я молочної худоби. По-друге, низькі закупівельні ціни на молоко, що прямо обумовлюють скорочення поголів'я молочної худоби. Виробництво молока є трудомістким і довготривалим виробничим циклом, що не цікавить інвесторів. По-третє, зменшення платоспроможного попиту населення. Низька купівельна

спроможність населення призводить до скорочення споживання молочної продукції, що в свою чергу змушує виробників зменшувати обсяги виробництва. По-четверте, брак якісної сировини. 75% молока виготовляється приватними домогосподарствами і тільки 25% на тваринницьких комплексах. Відсутність якісної сировини змушує корегувати асортиментний ряд виробництва продукції не за попитом споживачів, а відповідно до можливості технологічних процесів.

Якість молокопродуктів безпосередньо залежить від якості молока, з якого їх виготовляють. В Україні якість молока регулює ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі». Його вимоги значно поступаються вимогам ЄС до якості та безпечності молока (табл.3).

Таблиця 3

Порівняльна характеристика показників якості молока за вимогами

Показник	ЄС (Постанова № 853/2004)	Україна (ДСТУ 3662-97)		
		Вищий ґатунок	Перший ґатунок	Другий ґатунок
Бактеріальне обсіменіння, тис./см ³	100	300	500	3000
Соматичні клітини, тис./см ³	400	400	600	800
Точка замерзання	-0,52 °С	не контролюється		
Масова частка сухих речовин	-	>11,8	> 11,5	> 10,6

Рівень бактеріального обсіменіння молока вищого ґатунку значно вищий за максимально допустимий згідно з європейським стандартом якості, і лише молоко вищого ґатунку відповідає вимогам ЄС за кількістю соматичних клітин. В Україні на молокопереробні підприємства переважно надходить молоко першого та другого ґатунків. У розвинутих країнах таке молоко не приймають на переробку. У застарілості ДСТУ та невідповідності його міжнародним стандартам якості полягає, першопричина низької якості вітчизняного молока та продуктів його переробки. Варто звернути увагу на те, що в Україні не контролюється точка замерзання молока. Цей показник дає змогу встановити факт фальсифікації молока. Оскільки останніми роками почастишали такі випадки, а ефективний метод визначення фальсифікації залишається поза контролем держави, на молокопереробні заводи часто надходить фальсифіковане молоко, що призводить до невідповідності виробленої з нього молочної продукції вимогам якості та безпечності. Таким чином, ця прогалина у державному контролі є ще однією причиною низької якості вітчизняної молочної продукції.

Вагомою проблемою, що призводить до погіршення якості молочної продукції в Україні, є дефіцит молока-сировини. Для ефективної роботи молокопереробних заводів необхідне максимальне завантаження технологічних ліній. Оскільки в країні з кожним роком обсяг виробленого молока скорочується, переробники гостро відчують потребу в сировині. Через її дефіцит молокопереробні підприємства змушені приймати молоко з бактеріальною забрудненістю 3-4 млн/см³, хоча згідно з вимогами державного стандарту молоко

першого гатунку має містити 500 тис. бактерій на 1 см³ [4]. Таким чином, велика частка молока, яке надходить на молокопереробні підприємства, не відповідає ДСТУ 3662-97.

Саме концентрація виробництва молока в особистих селянських господарствах є основною причиною низької якості вітчизняного молока, а отже, й продуктів його переробки. У сучасних умовах домогосподарства населення не здатні забезпечити високу якість виробленого молока через низку причин:

- недотримання вимог щодо утримання корів, порушення санітарно-гігієнічних норм і, як наслідок, висока бактеріальна забрудненість молока;
- порушення технології доїння;
- висока частка людської праці у виробничому процесі, що негативно позначається на якості виготовленої продукції;
- практично не здійснюється первинна переробка молока та нема умов для його охолодження (це вимагає підвищеної уваги, адже охолодження є дієвим засобом запобігання розмноженню бактерій у молоці. Щойно видоєне молоко без охолодження можна зберігати не довше, ніж 30 хвилин. Далі необхідно або негайно доставити молоко на переробку, або охолодити. Ця вимога у домогосподарствах часто не дотримується);
- порушення вимог щодо зберігання молока;
- немає можливості негайного транспортування молока на молокопереробні заводи чи молокопункти;
- значно ускладнюється контроль держави за якістю молока та дотриманням вимог під час його виробництва.

До того ж особисті селянські господарства мають обмежені фінансові ресурси, що проявляється в неспроможності застосовувати нові інтенсивні технології, проводити належну племінну роботу у тваринництві, закуповувати високопродуктивних племінних корів, забезпечити збалансовані раціони годівлі тварин, що також має опосередкований вплив на якість виробленого молока. Перелічені проблеми призводять до невідповідної якості молока, що у свою чергу унеможливорює виробництво високоякісних молокопродуктів. Крім того, неякісне молоко потребує додаткової переробки, як наслідок, зростають витрати переробників і собівартість кінцевої продукції.

Проте, незважаючи на всі окреслені проблеми, дана ринкова ніша є одна з найбільш, динамічних та рентабельних в галузі харчової індустрії, а отже і найбільш перспективних.

Якість молочної продукції визначається якістю молока, з якого вона виготовлена, проте домогосподарства населення не можуть її забезпечити, а потужностей сільськогосподарських підприємств, для цього не вистачає. Для підвищення якості вітчизняної молочної продукції, необхідне відродження крупнотоварного виробництва, що дасть змогу виробляти молочну сировину високої якості, та інтеграція виробників молока з переробними підприємствами з метою пришвидшення надходження його на переробку та подолання проблеми дефіциту сировини.

Якість молока повинна жорстко регулюватися державою, зокрема вважаємо за доцільне переглянути існуючий ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране».

Вимоги при закупівлі» щодо відповідності вимогам сучасних європейських стандартів. Оскільки вітчизняна молокопродукція зарекомендувала себе як продукція низької якості, то на даному етапі необхідне відродження іміджу якості вітчизняного молока та молочної продукції за допомогою маркетингових засобів. Лише за дотримання таких умов вітчизняна молочна продукція буде високоякісною, а отже, конкурентоспроможною на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Організація виробництва на підприємстві харчової промисловості: Підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. Т.Л. Мостенська. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. –492с.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/>.
3. <https://edclub.com.ua>.
4. Дідур, С.В. Молочна галузь України: тенденції та перспективи розвитку / С.В. Дідур, Д.Б. Лозовик // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2012. – № 3 (74). – С.148-151.
5. Галушко, В.П. Зарубіжні системи забезпечення якості молока у виробничому ланцюзі та можливості їх застосування в Україні / В.П. Галушко, І.М. Суха // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 137-142.
6. <http://www.m.nayka.com.ua/>.

*Жосан Т.І., студ. гр. ЕЕ-17м
(науковий керівник – Полтавець М.М., викл.)
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПРОЄКТІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Ступінь розвитку економіки, та, відповідно, рівень життя населення будь-якої країни безпосередньо пов'язані з кількістю енергії, що споживається. Якщо до недавнього минулого головним фактором розвитку економіки було збільшення споживання матеріальних і енергетичних ресурсів, то найактуальнішим питанням сьогодення є підвищення ефективності їх використання. Тому, на сучасному етапі розвитку народного господарства, економія паливно-енергетичних, матеріальних, трудових та інших ресурсів є найважливішим завданням вітчизняних підприємств. У зв'язку з цим виникає потреба в розробці сучасних технологій та проведенні організаційно-технічних й економічних заходів з енергозбереження [1].

На шляху вибору кращого енергозберігаючого проекту першим кроком є визначення економічної ефективності кожного із заходів, запропонованих до впровадження на підприємстві. Менеджмент зацікавлений у економічному результаті, який може отримати підприємство внаслідок інвестування у певний захід чи групу заходів. Цей результат повинен визначатися на весь період життя проекту, враховувати зміну вартості грошей, податкові особливості, вартість інвестиційного капіталу та вартість проекту у поточному році. Найвні методики